

Arvokkuus ja merkityksellisyys ovat yhteiskunnan perusta

Mönkkönen, Kaarina, Tapani, Annukka & Kokkonen, Tapani (2023). *Arvoa ja arvottomuutta. Arvokkuuden ja merkityksellisyden kokemukset hyvän elämän perustana*. Gaudeamus. 236 sivua.

ARVOKKUUS JA merkityksellisyys ovat sitä, että ihminen kokee itsensä tunnustetuksi osaksi niitä yhteisöjä, joissa hän toimii. Yhteisöön kuuluminen on perustava asia ihmisyydessä.

Arvoa ja arvottomuutta -kirjan kirjoittamista on kirjoittajien mukaan motivoinut ensinnäkin ”halu ymmärtää, millaisia puolia arvokkuuden ja merkityksellisyden kokemisella on Suomessa”. Hyvinvointiyhteiskunnassa hyvinvointi ei ole enää sidoksissa yksinomaan aineelliseen hyvään, vaan elämän merkityksellisydestä on tullut yhtä lailla tärkeää. Toiseksi teoksen kirjoittamiseen on innoittaneet covid19-pandemian mukanaan tuoma eristäytyneisyys ja sen myötä pelko erilleen jäämisestä.

Kirjan näkökulma on vahvasti sosiaalipsykologinen: yksilö osana yhteisöä. Kirjoittajat kertovatkin kantavansa huolta siitä, että suoritteiden mittaaminen ja tehokkuuden arviointi ovat lisääntyneet kaikilla elämän alueilla, kun taas arvokkuus ja merkityksellisyys ovat jääneet varjoon. Kirjan kantava ajatus on, että on tärkeää tunnistaa ja tunnustaa ne hyvän elämän ja yhteiskunnan rakennusaineina.

Arvioimme kirjaa lähinnä työelämän ja työelämään kuulumisen näkökulmista, vaikka kirjoittajat puhuvat palkkatyön sijaan merki-

tyksellisestä toiminnasta tai ihmisenä olemisen mahdollisuuksista.

DIALOGINEN TEMATISOINTI VUOROPUHELUNA

Kirjan viisi päälukua kattavat aihepiiriin laajasti, ulottuen jokapäiväisestä elämästä yhteiskuntaan. Aluksi kirjoittajat määrittelevät arvokkuuden ja merkityksellisyden käsitteitä laajan lähdekirjallisuuden pohjalta. Hieman jäimme lukijoina kaipaamaan vuosilukuja lainauksien perään.

Arvokkuutta ja merkityksellisyttä käsitellään usein yhdessä, mutta synonyymeja käsitteet eivät ole. Merkityksellisyden etsiminen on perustarve, ja sen katoaminen esimerkiksi työelämässä heikentää työhyvinvointia. Arvokkuus taas kytkeytyy ihmisarvoon ja ihmis-oikeuksiin. Pääkäsitteidensä lisäksi kirjoittajat tuovat esiin lukuisia lähikäsitteitä sekä jäsentävät pääkäsitteitä erityisesti toimijuuden, tunnustuksen ja dialogisuuden käsitteillä.

He tutkivat arvokkuutta ja merkityksellisyttä kyselyaineistolla, joka perustui 973 vastaukseen, mikä tosin ilmenee vasta kirjan liitteestä. Jäimmekin kaipaamaan aineistonhankintaan tarkennuksia. Tutkimuksessa käytettiin laadullista ja määrällistä lähestymistapaa.

Teoreettisten näkökulmien kautta kirjoittajat kävivät dialogiseksi tematisoinniksi kuvaamaansa vuoropuhelua tutkimusaineistonsa kanssa.

Arvokkuuden ja merkityksellisyden tutkimisen tulkintakehikkona kirjoittajat käyttävät toimijuutta, kannattelevia suhteita, elämän horisonttia ja arvonantoa yhteisössä. Laadullisen tutkimusosion tuloksia esitetään tutkittavien runsailla suorilla lainauksilla, jotka elävöittävät kerrontaa, havainnollistavat tutkittavien ääntä ja auttavat lukijaa arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta. Määrällisen analyysin tärkeimmäksi tulokseksi tulkitsemme sen, että vastaajat arvioivat oman elämänsä arvokkuuden ja merkityksellisyden keskimäärin kouluarvosanalla 8,6.

Arvokkuuden ja merkityksellisyden ulottuvuuksista kirjoittajat tuovat esille aktiivisen toimijuuden osana ihmisyyttä, dialogisen kohtaamisen ja tunnustuksen osana ihmisyyttä.

ARVOSTAVASTA DIALOGISTA VERSOVASSA KULTTUURIEN- VÄLISYYDESSÄ ERILAISUUS RIKASTUTTAA IHMISTEN YHTEISELOA.

Elämän horisontin he määrittelevät siten, että oma elämä sijoittuu johonkin ajanjaksoon tai sosiaaliseen kehykseen, jota vasten katsomme itseämme. Oleellista on se, miten hahmotamme menneyttä elämäämme ja mihin olemme menossa.

Ihmisillä on paljon arvokkuutta nakertavia loukkaamisen kokemuksia, joista monet sijoittuvat työelämään. Ne ilmenevät palvelujärjestelmissä esiintyvänä loukkauksina, kaltoinkohteluna ja kiusaamisena, osattomuuden kokemuksina, henkilökohtaisen autonomian ja ihmisyyden loukkauksina, tarpeettomuuden kokemuksina ja kadoksissa olevana näkymänä.

ARVOT KESTÄVÄN TULEVAISUUDEN PERUSTANA

Kirjoittajat päättävät kirjansa arvokkuutta ja merkityksellisyyttä edistävään yhteiskuntaan. He tuovat esiin tekijöitä, jotka edistävät arvokkuuden ja merkityksellisyyden kokemuksia. Kirjoittajat näkevät myönteisiä trendejä henkilöstöjohtamisessa, jossa korostetaan inhimillisen ja sosiaalisen pääoman merkitystä työpaikkaan sitouttamisessa (s. 75). Samoin tunnelmaston johtaminen tuodaan esille myönteisenä asiana. Kirjoittajat kuitenkin muistuttavat, että työelämässä puhe ilman faktoja saattaa kätkeä vaikeas-

ti havaittavia mikroaltistamisen muotoja. Moniarvoisessa yhteiskunnassa tarvitaan eri tavoin maailmaa tarkastelevien ihmisten välisiä keskusteluyhteyksiä. Näin mahdollistetaan aito kulttuurienvälisyys, jossa erilaisuus rikastuttaa ihmisten yhteiselo.

Myönteisen tulevaisuuden rakentaminen edellyttää näkymää siitä tulevaisuudesta, joka halutaan tehdä todeksi. Sen ytimessä ovat arvot. Kirjoittajat kuvaavatkin lopuksi arvokasta ja merkityksellistä yhteiskuntaa neljästä näkökulmasta. Ensinnäkin arvokkuus ja merkityksellisyys on tärkeä ottaa säännöllisesti puheeksi ja nostaa yhteiskunnalliseen keskusteluun. Toiseksi on luotava kannattelevia yhteisöjä, joissa jokainen saa tarvitsemaansa tukea ja kannustusta, eikä yhteisön jäsenyys perustu pelkästään suoritteisiin. Kolmanneksi ihmisen arvokkuutta edistävä siivistys on nostettava hyvän yhteiskunnan keskeiseksi tavoitteeksi. Neljänneksi hyvää tulevaisuutta on rakennettava yhteiskunnan kaikilla tasoilla.

ARVOKKUUDEN KOKEMUKSISTA TYÖHYVINVOINTIA

Yksilökeskeisessä ja tuottavuutta painottavassa yhteiskunnassa ihmisten arvokkuuden ja merkityksellisyyden kokemukset jäävät helposti huomioimatta, vaikka ne ovat tärkeitä työelämässä, kou-

lussa ja kaikissa kohtaamisissa. Talouskasvuun tähtääminen ei yksin riitä tuomaan kansalaisille kokemusta elämisen arvoisesta elämästä.

Arvoa ja arvottomuutta avaa aihepiiriään monipuolisesti runsaiden käsitteiden ja viitteiden voimin – tosin kirjassa on myös jonkin verran toistoa. Paikoin lukijalla on hankaluuksia seurata kirjoittajien ajatusvirtaa, tosin paikoin teksti etenee sujuvasti suorien lainausten ja esimerkiksi laulujen sanoitusten siivin. Erityistä hyötyä kirjasta on sosiaali- ja terveyspalvelujen kohtaamisissa, työyhteisöissä ja koulutuksissa, kun halutaan edistää arvokkuuden kokemuksia ja niiden myötä työhyvinvointia.

EEVA LIIKANEN

TtT, dosentti, yliopettaja
soveltavan tutkimuksen keskus
Tampereen ammattikorkeakoulu

 <https://orcid.org/0000-0001-9426-598X>

MERJA SINKKONEN

YTT, HM, dosentti, yliopettaja
soveltavan tutkimuksen keskus
Tampereen ammattikorkeakoulu

 <https://orcid.org/0000-0002-7514-4901>